

УДК 7.01 (06)
(477.54)

DOI:10.30857/2617-
0272.2018.1.9.

МИХАЙЛОВА Р.Д.

Київський національний університет технологій та дизайну

ХУДОЖНІ ПРИЙОМИ У ФОТОПОРТРЕТАХ ФІЛІПА ХАЛСМАНА

Мета статті дослідити особливості творчості та доробок знаного американського фотохудожника Філіпа Халсмана як важливий досвід дизайну, вивчити винайдені ним композиційні елементи, засоби, прийоми.

Методологію дослідження складає комплексний мистецтвознавчо-культурологічний аналіз формотворчості Ф.Халсмана, вивчення його фотографій 40-60-х рр., які стали втіленням запропонованої майстром теорії «джампологос», історико-культурний та історико-біографічний перегляд фактів його творчої біографії, що дозволяє визначити значимість діяльності митця для розвитку дизайну.

В результаті наукового дослідження виявлено коло ідей, які вплинули на формування творчих засобів та прийомів Ф.Халсмана, обумовили появу портретних зразків, визнаних надалі взірцевими за оригінальністю, креативністю, дизайнерським підходом.

Наукова новизна статті полягає у тому, що вперше науково систематизовано факти творчої біографії Халсмана, виявлено етапи його формування як творчої особистості, простежено основні напрями діяльності; розглянуто засоби та прийоми художньої мови; підсумовано важливість доробку майстра; акцентовано креативні ідеї, що стали важливими для розвитку дизайнерської думки ХХ ст.; запропоновано їх тлумачення в контексті дизайну.

Практична значимість роботи полягає у вивченні творчого досвіду, ідей, засобів та прийомів, цінних для використання у дизайні.

Ключові слова: дизайн, фотомистецтво, фотомитець, жанр портрету, творчі прийоми, художні засоби, художня мова.

Вступ. Взаємодія фотомистецтва та дизайну – одне з найактуальніших питань сучасної теорії та творчої практики цього виду творчої діяльності. Про численні аспекти його застосування нині свідчать праці вітчизняних дослідників та практиків мистецтва, зокрема, О.Боднаря, В.Даниленка, В.Косіва, Т.Павлової, В.Сидоренка, закордонних фахівців, таких, як Р.Барт, С.Зонтаг, Ж.-К.Леманьї, Б.Ньюхол. Широта даної проблематики передбачає різноманітні підходи до роботи з об'єктами, текстами, кольором, що, у свою чергу, обумовлює різні рівні як самої практики, так і аналізу й вивчення її складових.

До них, зокрема, належать художні засоби та прийоми фотографії, які виникають як результат формування ідейно-світоглядних уявлень автора. І якщо

тексти та колористична розробка більше вимагають від дизайнера технічної обізнаності, то робота з об'єктом належить до сфери творчості як такої, а саме – до вміння автора дизайнерські-креативно мислити та по-новому сприймати світ. Іншою точкою відліку також є універсальний спосіб «перетворювати» світ «за законами краси». З цієї точки зору інтерес представляє творчість американського фотографа Філіпа Халсмана (1905 - 1979), одного з провідних майстрів ХХ ст., автора величезної портретної галереї світових знаменитостей.

Постановка завдання. Творчість Ф. Халсмана донині не мала достатнього наукового розгляду. Попри те, що широту його діяльності унаочнюють альбоми світлин, зокрема широковідомий,

впорядкований Дж.Белло, М.Панцер та С.Белло [1]. Проте публікації, присвячені творчості Халсмана носять, переважно, характер журналістських репортажів з відкриття виставок, спогадів героїв його світлин тощо [2]. Завдяки даній статті є проаналізувати матеріали, які висвітлюють життя та творчість Ф.Халсмана, розглянути його ідеї як митця, дослідити школу майстерності та способи притаманного йому креативного мислення, що нині є важливими у теорії та практиці дизайну; простежити етапи творчої біографії Ф.Халсмана; проаналізувати фототвори митця для з'ясування особливостей його ідейно-світоглядних увлень та творчої мови.

Результати дослідження полягають у формуванні на основі дослідження творчої біографії Ф.Халсмана та його творів наукових уявлень про місце та зміст фотографії у дизайні, специфіки її мови, засобів та прийомів як невід'ємної складової сучасної формотворчості, елементу фотодизайну тощо.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до портрету у різних видах мистецтва – від літератури до образотворчих та візуальних мистецтв, пояснюється не лише його значним місцем в історії художньої культури, а й незмінною актуальністю даного явища щодо пізнання світу людей [3]. Арнольд Ньюмен, Анраніке Качар, Моисей Наппельбаум, Сергій Левицький, які стали основоположниками цього жанру фотографії, довели його документальну і художню цінність. Студійний та репортажний, чорно-білий та кольоровий, психологічний та документальний, жіночий, чоловічий, дитячий, автопортрет тощо – це типи портретів, що існують в наш час. Про сучасну запитаність портрету свідчить надпопулярний нині феномен – «селфі», що формує уявлення про життя суб'єкту в умовах комп'ютеризованого суспільства.

Багатогранність фотопортрету проявляється нині у історичних, документальних, художніх аспектах його дослідження [4].

На такому тлі феномен Халсмана як фотопортретиста та взагалі митця, відзначеного окрім того «мульті-культурністю» [5], постає особливо на часі. Він народився 1905 р. у Ризи в родині лікаря та викладачки, навчався у школі з посиленням вивчення мов (латини, французької, німецької, російської), студіював у Дрезденському інституті, де мав отримати професію інженера-електрика. У 1929 р. родина Халсманів оселилась у Берліні, звідки через три роки, у 1931 р. Філіп поїхав до Франції, де продовжив гуманітарне навчання в Сорбонні. У Парижі він почав знімати для журналів *Vogue*, *Vu*, *Voila*. У власній студії на Монпарнасі Халсман почав творчу практику, яка мала спрямованість на мистецьку особистість: він зробив портрети Поля Валері, Марка Шагала, Жана Жірадо.

У Франції молодий фотограф одружився із Івон Мозер, з якою надалі мав трьох доньок – Ірен, Ален і Еллен. На початку Другої світової війни дружина з дочками емігрувала до США, Філіп залишився в Марселі, бо як громадянин Латвії не міг отримати американську візу. Йому допоміг Альберт Ейнштейн, який офіційно звернувся до американської влади з проханням надати Халсману візу.

У Штатах Халсман почав працювати в новому на той час журналі *Life*, який на відміну від знімків інформативного характеру, прагнув зацікавити публіку незвичним відеорядом – оригінальними світлинами.

Халсман, чиї фотографії відрізнялися драматичністю, яскравістю, великим форматом, виявився тим, хто був потрібний виданню. Він був одним з перших, хто знімав в такому стилі. Відтак він практично став біля витоків американського журнального фото-мистецтва в нинішньому

вигляді. Без таких світлин сьогодні немислиме жодне світове видання.

Створивши першу обкладинку в Life у 1942 р., Халсман взяв участь у понад ста випусках. Також його заохочували до співпраці періодичні видання Evening Post, Look, Saturday, для яких робив знімки знаменитостей. У 1945 р. Халсмана, який ще не був громадянином країни (громадянство він отримав лише в через чотири роки), обрали першим президентом Американського товариства журнальних фотографів. Його креативний стиль впізнавали за неординарністю, дотепністю, яскравістю, гумором, гарним розумінням психології натури. Ці риси у всій повноті українська громадськість та поціновувачі фотомистецтва змогли побачити у світлинах, представлених на виставці, яка відбулася у вересні 2013 р. в ряді міст України.

Образи героїв Ф.Халсмана – політиків й мільйонерів, вчених і літераторів, художників і артистів, задокументовані фотокамерою, виявилися документами історії та об'єктами літопису культури ХХ ст. водночас. Альберт Ейнштейн, Мерилін Монро, Бріжіт Бардо, Елізабет Тейлор, Софі Лорен, Пабло Пікассо, Сальвадор Далі, Марлон Брандо, Френк Сінатра, Володимир Набоков, Мохаммед Алі та багато інших діячів на фотографіях Халсмана дивують життєвою правдою, невимушеністю та неочікуваністю погляду. Їх сенс – у винайденні оригінального підходу майстра фотографії до особистості, з якою він працював, та до мистецтва фотографії як засобу її відображення.

Глибоке осмислення фотоматеріалу, постійний пошук оригінальних рішень, зробили фотопортрети Халсмана особливими, неповторними, еталонними. Аналізуючи «психомеханіку» фотографії, Халсман стверджував, що його понад усе хвилювало «обличчя людини».

Саме у ньому він намагався розкрити приховану «загадку людської природи» [5]. Ідея Халсмана – психологічні парадокси, що викликали у глядача шок. Один з програмних творів Халсмана представляв зображення людського черепа, складеного з шести жіночих сідниць. Їх споглядання викликало у тогочасного глядача ступор, ніяковість, проте знаходилися і такі, хто приходив у захват. Сама ідея знімку-парадоксу продовжувала формуватися.

На початку кар'єри йому також вдалося зробити фотографію Джо Кеннеді, батька майбутнього президента, який падав у воду. Ситуації, яка неочікувано застигає людину і повністю обеззброює її перед обличчям випробування, привела Халсмана до думки про серію фотографій, де герої – відомі люди, потрапляли у подібні ситуації, і, втрачаючи рівновагу, на межі почуттів, втрачали маску світськості, героя, ідеалу, проте ставали собою. У бажанні вхопити подібну хвилину, він був постійно на поготові.

Так йому вдалося зафіксувати падіння Сальвадора Дали з третього поверху власного дому, Бріжіт Бардо, яка «летіла» зі сходин під час церемонії виходу зірок на набережну Круазетт у Каннах, падаючого фізика Роберта Оппенгеймера, президента Ричарда Никсона, художника Марка Шагала і ще багатьох, всього – 141 «летючу» зірку.

Халсман, який не боявся, що його сприймають не зовсім адекватним, наче свідомо демонстрував одержимість падіннями, нещасними випадками, трагічними ситуаціями, у які потрапляли люди. Впродовж життя він збирав теку з вирізками про авіакатастрофи, падіння з висоти, небезпечні ситуації, трагічні випадки.

Рис. 1. Ф. Халсман. Портрет Сальвадора Далі

До ризикованих актів належали також стрибки, які з шестирічного віку викликали його непідробну цікавість. Він особисто дивував батьків неочікуваними, без підготовки, стрибками сальто. Такі експерименти припинила лише травма спини, що в подальшому не дала здійснитися його мрії щодо кар'єри авіапілота, далі циркового гімнаста, а згодом і живописця. Однак у 15 років, навчившись фотографувати, Халсман був першим, хто зняв авіасалони, стрибки з парашутом, воздушні вправи.

Знаменитими стали його фотографії, на яких він не боявся «спотворити» своїх героїв, якщо це додавало змістовності образу. Такими стали портрети Сальвадора Далі, якого він знімав, починаючи з 1941 р. [6].

Фотографуючи Далі для видання «Вуса Далі» (Dalí's Mustasht) та «Далі Атомікус» (Dalí Atomicus), він вдався до постановки, яку художник описав у своєму літературному опусі «Щоденник генія»: повісив на знамениті вуса митця шість білих паперових кружечків, на кожний з яких закріпив портрети Карла Маркса, Фрідріха Енгельса, Леніна, Сталіна і Маленкова, що

мало відобразити ідею «волосяної історії марксизму». Останній кружечок, як свідчив Далі, був залишений для Хрущова [7].

Халсману також прийшла ідея відтворити образ Далі не просто як митця, а, питомо, як генія сюрреалізму. Знаменита фотосесія відбулася у Нью Йорку. Це широковідома композиція з мольбертом, картинами та стрибаючими кішками. Отож до стелі кімнати на тонкому дроті були підвішені дві картини, мольберт та табуретка. Дружина фотографа Івона тримала стілець. На рахунок «три» асистенти Халсмана виливали відро води і кидали кішок у повітря. На рахунок «чотири» великий Далі підстрибував. Халсман швидко знімав, проявляв плівку, асистенти витирали підлогу, втішали нещасних кішок.

Дублі повторювали 28 разів, на що було витрачено шість годин студійного часу. У підсумку з'явилася знаменита «сюрреалістична» фотографія Далі (рис. 2).

Наприкінці 40-х рр. стрибок у кадрі Халсман усвідомив як особливий прийом і композиційний хід. Це призвело до появи оригінальної мистецької теми, яка у творчості Халсмана отримала назву «джампологос».

Джампологос, що перекладається як «стрибкове знання» – іронічна назва, яка передбачає зависання у повітрі після стрибка. «Філософським» підґрунтям такого винаходу була думка Халсмана про те, що стрибаючи, людина стає менш напруженою, розкріпається, звільнюється від офіціозу.

Митець відносив до джампологоса і неочікувані пропозиції персонажам своїх робіт стрибнути, адже у першу хвилину вони, зазвичай, бували приголошені абсурдністю пропозиції і перебували у стані ступору й здивування. Однак, якщо на пропозицію відгукувалися, це сприяло появі незвично організованих фотографій-експромтів.

Рис. 2. Ф. Халсман. Далі – геній сюрреалізму

Зроблені в такий спосіб світлина, за технічною майстерністю й неповторним шармом, являють дивовижні взірці – винахідливі, гумористичні, невимушені.

Халсман був обдарованим психологом, він мав справжній хист до спілкування. Вмів здивувати, заінтригувати, привабити власними думками. Йому майже не відмовляли. На пропозиції сфотографуватися у момент стрибка погоджувалися навіть ті, кому така поведінка здавалася неможливою. Наприклад, Артур Хічкок, один із найвідоміших режисерів ХХ ст., основоположник та автор фільмів жахів, відомий солідністю та суворо регламентованим спілкуванням з відвідувачами [8]. На зустрічі із Халсманом режисер сидів за робочим столом і, позуючи, курив сигару. Однак фотограф, «перечекавши» його розповідь про минуле, про фільми, про роман з Марлен Дитрих та дружбу з Гретою Гарбо, раптово проголосив: "О'кей! Я все зрозумів про вашу здатність лякати, однак не змогли би ви здивувати глядача, позуючи мені у стрибку?!". Ошелешений Хічкок лише перепитав: «Ви думаєте, я не помру від цього?». І... наважився. За розповіддю очевидців, економка, яка працювала на першому поверсі будинку, сприняла його

перший стрибок і приземлення на підлогу за падіння шафи, отож прибігла на допомогу. Наступні дві години стрибки продовжувалися. В результаті з'явилися знімки стрибаючого 180-кілограмового лауреата премії «Оскар» Артура Хічкока. Громадскість була у захваті [8]. Понад п'ятсот разів - тобто сто разів у хвилину, стрибала для знімку актриса Грейс Келлі, майбутня дружина принца Реньє Монакського. Працелюбна і наполеглива, вона з дитинства відрізнялася стараністю, коли бралася за справу. Знімок у стрибку, створений Халсманом, став одним із найоригінальніших в її особистій галереї.

Пропозицію знімку у стрибку отримала від Халсмана і Мерилін Монро, яку він фотографував багато разів. Початковою ідеєю зйомок було показати її у коротенькій спідничці і щільній маечці, коли вона підноситься на високих підборах. Однак ракурс, у якому застигала Монро, створював ефект «зрізаного» торса та коротких ніг. І це не влаштовувало фотографа. В процесі роботи, Халсман запропонував голлівудській красуні одягнути довгу вечірню сукню з блискучим ворсом, у якій вона мала стрибнути босоніж. В результаті він домогся дивовижного кадру: тіло актриси виглядало розпливчастим та огрядним, наче це не вона, а постаріла Елізабет Тейлор, однак її чарівна посмішка і біляве волосся, що цілковито контрастують із тілом та одягом, створювали невловимо прекрасний ніжний образ.

Цікаве рішення Халсман запропонував і не менш видатній актрисі Голлівуду – Одрі Хепберн. Наприкінці 50-х рр., вже знаний майстер отримав завдання зняти її для журналу «Vanity Fair». Однак актриса, яка переживала в цей час розлучення з чоловіком, не була налаштована позувати для преси. За розповіддю Халсмана, на першій зустрічі він побачив нервову, виснажену

переживаннями жінку, яка була дуже мало схожа на суперзірку, підкорювачку кінематографічного Олімпу. Спочатку фотограф не ризикнув запропонувати актрисі стрибки і почав готуватися до традиційного знімку у кріслі. Однак коли Хепберн заспокоїлася, він запропонував вийти до саду, де начебто мав сфотографувати її на тлі яблуні та яблук, до яких вона мала тягнутися. Внутрішнє він побачив композицію у стрибку, однак не зізнався у цьому. Натхненна розповідь Халсмана про людину, здатну «прагнути вгору» попри всі неприємності, зробила диво: Хепберн погодилася стрибнути. Це було не важко для професійної балерини.

Підстрибнувши, вона наче змінилася у настрої і стала виглядати так, як її звикли бачити шанувальники - юною, усміхненою, чарівною, незрівняною. Особливу роль образу Одрі Хепберн додав одяг, який вона вмiла носити як ніхто інший : її вишуканість та елегантність ще за життя актриси стали світовим еталоном смаку. На фотографії нижня юбка виглядає з-під верхньої, додаючи образу чарівливої красуні невимушеної грайливості. Побачивши фото, актриса оцінила креативний підхід Халсмана і дозволила друк своїх фотографій. В результаті номер журналу із обкладинкою з цим фото отримав небачений успіх - за два дні тираж був повністю розкуплений фанатами.

Моду на «фотострибки» Халсмана підтримали відомі американські коміки Ед Вайн, Сід Кесарі, Боб Хоуп, які впродовж доби перебували у студії, аби досягнути ефекту легкості і кумедності. На фотографії їх стрибок саме так й відображено. У пошуках оригінальної композиції знамениті актори Дин Мартін та Джеррі Льюїс вдалися до трюку – одночасного підскоку з штовханням одне одного животами, «як це роблять негри під час вуличних танців». Під час спроби Льюїс, який був на зріст вищий за Мартіна, потрапив товарищу в пах

колiном. Мартін зарепетував, а слідом за ним закричав і зляканий Льюїс. Отриманий кадр був визнаний геніальним. «Стрибковій моді» піддався і комік Фернандель, який, був гарним спортсменом. Він запропонував Халсману сфотографувати себе на повний зріст, щоби було видно його довгі ноги, які зазвичай не входили у кадр. Для фотографування обрали особняк на мисі Антіб, де Фернандель, підстрибнувши, зачіпився головою за люстру. Люстра впала. А фотографія зафіксувала положення тіла та здивоване обличчя коміка: зведені до перенісся зіниці очей, напів відкритий у посмішці рот... Знімок став його візитівкою.

Втім, були випадки, коли Халсман відмовлявся від фотографування. Наприклад, так сталося із другом фотографа актором-коміком Жаком Таті, який запропонував стрибнути зі складним приземленням на спину. Зваживши, що це могло завдати актору травму, Халсман категорично відхилив пропозицію зйомки, навіть за очевидного результату цікавого знімку. У виданні фотоальбому Халсмана «Книга стрибків» (Jumping Book), який вийшов 1959 р., джампологос поєднав 200 знаменитих «стрибунів». Серед них виявилися американські політики Уїнстон Черчіль та Річард Ніксон, представники родини бізнесменів Форд – засновників американської економічної імперії, які замовили знімки з нагоди п'ятдесятиріччя компанії. Форди зустріли фотографа всією родиною у якій було одинадцять дітей. Після зйомок, схожих на фотосесію в божевільні, місіс Едсел Форд запросила фотографа на чай, де саме фотограф вдався до своєї професійної «фішки» і запропонував їй сфотографуватися в стрибку. Здивована леді, майже автоматично вийшла в хол, зняла туфлі на високих підборах і кілька разів граціозно підстрибнула. Захоплений спостереженням цього дійства Генрі Форд також виявив бажання ... сфотографуватися у стрибку!

У 1960 р., за часів «холодної війни», перебуваючи впродовж двох місяців у Радянському Союзі, Халсман зняв у такий спосіб і радянську політичну верхівку та представники радянської культурної еліти – танцюристів, співаків, композиторів, письменників, всього понад 60 осіб. Завдяки світлинам Халсмана, вони предстали на обкладинках журналу Life з цілком людськими обличчями, що розбивало уявлення про страхітливую Імперію Зла.

Філіп Хасман помер в Нью-Йорку 25 червня 1979 р. На сторіччя його народження у Ризі був відкритий перший у світі пам'ятник фотографу. Цей знак вдячності великому громадянину своєї країни створив скульптор Григорій Потоцький.

Висновки. Фотограф-професіонал, митець за способом сприйняття світу, аналітик з оригінальним поглядом на творчість, Ф.Халсман залишив помітний світ у фотомистецтві. Істотне місце у творчості майстра посіли пошук внутрішнього змісту фотографії, створення композицій на основі візуально продуманого проекту, винайдення нових засобів виразності як інструментів самовиразу та самовияву у жанрі фотопортрету. Його творчі ідеї відрізняли неординарний підхід та прагнення нового. Креативна ідея зі стрибками, на яку пристало багато знаменитих людей і яка принесла митцю світову славу, є прикладом несподіваних, неординарних, але можливих шляхів розвитку мови фотодизайну.

Література

1. Philippe Halsman: A Retrospective - Photographs From the Halsman Family Collection by Jane Halsman Bello, Mary Panzer, Steve Bello // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://wifo5-03.informatik.uni-mannheim.de/flickrwrappr/photos/Philippe_Halsman.
2. Николаев С. Психолог с фотоапаратом / Сергей Николаев // Газета «Час». – 05.05.2006.

3. Алпатов М.В. Очерки по истории портрета. / М.В. Алпатов . – М. : Искусство, 1937. – 60 с.

4. История развития искусства фотопортрета и лучшие портретисты 19 века // [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://prophotos.ru/lessons/4409-portret>.

5. Editor 5 – 31.05.2009 // [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://pribalt.info>.

6. Сюрреализм в фотографии: Филипп Халсман и Сальвадор Дали // [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.dali-genius.ru/photos-Philippe-Halsman.html>.

7. Фотосюрреализм Халсмана // [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.photosborka.ru>

8. Alfred Hitchcock, Philippe Halsman (1963) // [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.theguardian.com/culture/2001/jun/09/art>

References

1. Philippe Halsman: A Retrospective - Photographs From the Halsman Family Collection by Jane Halsman Bello, Mary Panzer, Steve Bello. Retrieved from: http://wifo5-03.informatik.uni-mannheim.de/flickrwrappr/photos/Philippe_Halsman [In English].
2. Nickolaev, Sergey. Psikholog s fotoaparatom [Psychologist with a photo camera], «Chas», 05.05.2006.
3. Alpatov, M. V. (1937). *Ocherky po istoriyi portreta* [Essays on the history of the portrait]. M., Iskusstvo, 60 [in Russian].
4. Istoriya razvitiya iskusstva fotoportreta i luchshiy portretisty 19 veka [The history of the development of the art of the photo portrait and the best portraitists of the 19th century]. Retrieved from: <https://prophotos.ru/lessons/4409-portret> [in Russian].
5. Editor 5 – 31.05.2009. Retrieved from: <http://pribalt.info> [In English].
6. Surrealism v fotografii: Filipp Halsman i Salvador Dali [Surrealism in photography: Philip Halsman and Salvador Dali]. Retrieved from: <http://www.dali-genius.ru/photos-Philippe-Halsman.html>. [in Russian].
7. Fotosurrealism Halsmana [Halsman's photographic surrealism]. Retrieved from: <http://www.photosborka.ru> [in Russian].
8. Alfred Hitchcock, Philippe Halsman (1963). Retrieved from: <https://www.theguardian.com/culture/2001/jun/09/art> [In English].

**ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ПРИЕМЫ В
ФОТОПОРТРЕТАХ ФИЛИППА ХАЛСМАНА**

МИХАЙЛОВА Р.Д.

*Киевский национальный университет
технологий и дизайна*

Цель статьи – исследовать особенности творчества и вклад известного американского фотохудожника Филиппа Халсмана как важный опыт дизайна, изучить найденные им композиционные элементы, средства, приемы.

Методологию исследования составляют комплексный искусствоведческо-культурологический анализ формоворчества Ф.Халсмана, изучение его фотографий 40-60-х гг., которые стали воплощением предложенной мастером теории «джампологос», историко-культурный и историко-биографический пересмотр фактов его творческой биографии, что позволяет определить значимость деятельности художника для развития дизайна.

В результате научного исследования выявлен круг идей, которые повлияли на формирование творческих средств и приемов Ф.Халсмана, обусловили появление портретных образцов, признанных в дальнейшем образцами оригинальности, креативности, дизайнерского подхода.

Научная новизна статьи состоит в том, что впервые научно систематизованы факты творческой биографии Халсмана, выявлены этапы его формирования как творческой личности, отслежены основные направления деятельности; рассмотрены средства и приемы художественного языка; подытожена важность аследия мастера; акцентированы его креативные идеи, которые стали важными для развития дизайнерской мысли XX ст.; предложено их разъяснение в контексте дизайна.

Практическая значимость работы состоит в изучении творческого опыта, идей, средств и приемов, ценных для использования в дизайне.

Ключевые слова: дизайн, фотоискусство, фотохудожник, жанр портрета, творческие приемы, художественные средства, художественный язык.

**ARTISTIC TRICKS IN THE PHOTOS OF PHILIP
HALSMAN**

MIKHAILOVA R. D.

*Kyiv National University of Technologies and
Design*

The purpose of the article is to investigate the peculiarities of creativity and achievements of the well-known American photographer Philip Halsman as an important design experience, to study the inventive composite elements, means and techniques. The methodology of the study is a complex art criticism and cultural analysis of the formulation of F. Halsman, the study of his photographs of the 40's and 60's, which became the expression of the proposed «jumpologos» theory master, historical-cultural and historical-biographical review of the facts of his creative biography, which allows us to determine the significance of the artist's work for design development.

As a result of scientific research, a series of ideas that influenced the creation of creative tools and techniques F. Halsman have been reproduced, have led to the emergence of portrait patterns, recognized later in the models of originality, creativity, designer approach.

The scientific novelty of the article is that for the first time the scientifically systematized facts of the creative biography of Halsman, the stages of its formation as a creative personality were discovered, the main directions of activity were traced; tools and techniques of artistic language were considered; summed up the importance of completing the master; the creative ideas are accentuated, which became important for the development of the design thinking of the twentieth century. Their interpretation is proposed in the context of design.

The practical significance of the work is the study of creative experience, ideas, tools and techniques valuable for design use.

Key words: design, photo art, photomusic, portrait genre, creative techniques, artistic means, artistic language.